

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Wojciech R. Wiewiórowski

Warszawa, dnia 24 sierpnia 2011 r.

Pan

Waldemar Pawlak

Wicepremier

Minister Gospodarki

WYSTĄPIENIE

Działając na podstawie art. 19a ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t. j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o ochronie danych osobowych, stosownie do którego Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych może występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej albo o wydanie bądź zmianę aktów prawnych w sprawach dotyczących ochrony danych osobowych, uprzejmie proszę Pana Ministra o uwzględnienie w przygotowywanych założeniach do ustawy o inteligentnych sieciach energetycznych oraz innych regulacji, w tym dotyczących wdrażania systemów inteligentnego opomiarowania, zasad wynikających z przepisów ustawy o ochronie danych osobowych.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych biorąc pod uwagę przygotowywane w Ministerstwie Gospodarki założenia do ustawy o inteligentnych sieciach oraz rozpoczęte przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki prace nad przygotowaniem kompleksowego planu

wdrażania w Polsce systemów inteligentnego pomiaru a następnie inteligentnych sieci, którego pierwszym etapem jest ogłoszone w dniu 31 maja 2011.r Stanowisko Prezesa URE w sprawie niezbędnych wymagań wobec wdrażanych przez OSD E inteligentnych systemów pomiarowo-rozliczeniowych z uwzględnieniem funkcji celu oraz proponowanych mechanizmów wsparcia przy postulowanym modelu rynku, zwraca się z prośbą o uwzględnienie w nich odpowiednich rozwiązań w zakresie ochrony prywatności oraz praw i wolności osób, których dane będą w tych systemach przetwarzane.

Ze wstępnego rozpoznania kierunku wprowadzanych w powyższym zakresie przedsięwzięć, wynika, że jedną z podstawowych funkcji jaką jest lub będzie realizowana we wdrażanych systemach inteligentnego pomiaru i zarządzania popytem jest zdalny odczyt energii oraz wielkość pobieranej mocy. Odczyty te wykonywane są z dość dużą częstotliwością (od kilku do kilkudziesięciu razy w ciągu dnia) co pozwala na zbudowanie profilu użytkownika w zakresie ilości zużywanej energii i tym samym uzyskiwanie szczegółowych informacji o jego działaniach i zachowaniach. Działania takie nie zawsze mają uzasadnienie z punktu widzenia celów jakim mają służyć. W odniesieniu do osób fizycznych brak takiego celu lub niewłaściwa proporcja między osiąganym celem i ingerencją w prywatność poprzez tworzenie wspomnianego profilu użytkownika może prowadzić do naruszenia wspomnianych praw i wolności osób, których dane dotyczą.

W wielu opiniach i wypowiedziach na organizowanych w tym zakresie konferencjach wskazuje się że głównym celem, jaki zamierza się osiągnąć dzięki wprowadzanym systemom nazywanych często Smart Grid Ready jest dostosowanie systemu energetycznego do zjawisk całkowicie nowych, jakimi jest nieskrępowany rozwój generacji rozproszonej oraz nowych form pozyskiwania i wykorzystania energii elektrycznej, w szczególności perspektywy rozwoju samochodów elektrycznych i rozwoju odnawialnych źródeł energii w sektorze komunalnym. Jako niezwykle ważne, zwłaszcza w Polsce, gdzie przewiduje się w najbliższych latach duży deficyt mocy, jest dostosowanie systemu energetycznego do stawienia czoła zakłóceniom w funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego spowodowanym w szczególności zjawiskami meteorologicznymi i wspomnianym deficytem mocy.

Dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów niewielkie znaczenie wydaje się mieć automatyczne pozyskiwanie przez operatorów dystrybucyjnych informacji o zużywanej mocy przez indywidualnych odbiorców, gdyż sam fakt pozyskiwania tych danych nie wpływa na

ich zachowanie, w tym zmianę zachowań związanych z poborem energii. Zmianę takich zachowań można jednak przewidywać wtedy, gdy zostaną wprowadzone odpowiednie taryfy, motywujące użytkownika do szczególnego oszczędzania energii w określonych przedziałach czasu. W dalszej perspektywie można ewentualnie użytkownika wyposażać lub umożliwić mu zakup dodatkowego wyposażenia, które pozwoli mu na aktywny udział w planowaniu zużycia energii w czasie, w sposób automatyczny z uwzględnieniem wprowadzonych taryf i/lub informacji o aktualnym obciążeniu systemu energetycznego. Celowość takiego kierunku rozwoju sieci inteligentnego opomiarowania i inteligentnych sieci potwierdziły eksperymenty przeprowadzone między innymi przez amerykański ośrodek Pacific Northwest National Laboratory (PNNL) w 2007 r. opisane w artykule Scott'a M. Gawlickiego¹

Warto zwrócić również uwagę, że osiągnięcie wymienionych celów wymaga od instalowanych systemów dwustronnej komunikacji i funkcjonalności układów pomiarowych do rejestrowania na miejscu historii zużycia energii dla celów dowodowych i ewentualnych reklamacji. Wysyłanie natomiast wszystkich zbieranych w czasie danych pomiarowych do operatora może okazać się zupełnie niepotrzebne jeśli do danego układu pomiarowego wprowadzony zostanie cennik opłat za zużywaną energię w ustalonym planie taryfowym i układ licznika na miejscu wyliczał będzie należności za zużytą w określonym czasie energię.

Jeżeli jednak z innych względów okaże się, że dla osiągnięcia prawnie usprawiedliwionego celu pozyskiwanie przez operatorów dystrybucyjnych wszystkich danych pomiarowych dla odbiorców będących osobami fizycznymi jest niezbędne dla osiągnięcia zakładanego celu, operator zobowiązany jest zgodnie z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych zastosować środki bezpieczeństwa zapewniające ich ochronę odpowiednią do zagrożeń oraz kategorii danych objętych ochroną, a w szczególności powinien zabezpieczyć dane przed ich udostępnieniem osobom nieupoważnionym, zabranieniem przez osobę nieuprawnioną, przetwarzaniem z naruszeniem ustawy oraz zmianą, utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem.

Reasumując Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych w związku z prowadzonymi pracami w zakresie nowych regulacji dla sektora energetyki zwraca uwagę na następujące zagadnienia:

1. W przypadku, gdy informacje generowane i przesyłane przez inteligentne sieci będą zawierać dane osobowe, należy przyjąć, że mają zastosowanie przepisy o ochronie danych

¹ Scott M. Gawlicki, „Inteligentne sieci energetyczne w praktyce – projekty pilotażowe”, Elektroenergetyka współczesność i rozwój nr 1/2009

osobowych zawarte w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. (tekst jednolity: Dz. U. 2002 r. Nr 101 poz. 926, ze zm.) zwanej dalej ustawą, która implementuje do prawa polskiego zalecenia dyrektywy 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych, zwanej dalej dyrektywą.

2. Realizacja projektów wprowadzających inteligentne opomiarowanie/inteligentne sieci (smart grid) powinna być prowadzona w sposób zapewniający ochronę i poszanowanie podstawowych praw osób fizycznych, których dane będą przetwarzane.
3. Zgodnie z podstawowymi zasadami przetwarzania danych osobowych zawartymi w art. 26 ustawy, administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby dane te były:
 - a) przetwarzane zgodnie z prawem,
 - b) zbierane dla oznaczonych, zgodnych z prawem celów i niepoddawane dalszemu przetwarzaniu niezgodnemu z tymi celami,
 - c) merytorycznie poprawne i adekwatne w stosunku do celów, w jakich są przetwarzane,
 - d) przechowywane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dotyczą, nie dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu przetwarzania.

Przetwarzanie danych w celu innym niż ten, dla którego zostały zebrane, jest dopuszczalne, jeżeli nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą, oraz następuje:

- a) w celach badań naukowych, dydaktycznych, historycznych lub statystycznych,
 - b) z zachowaniem przepisów art. 23 i 25 ustawy.
4. Gdy dane generowane w sieci przesyłane są administratorowi danych w czasie rzeczywistym lub przechowywane w pamięci inteligentnego licznika, w świetle ustawy w obu tych przypadkach uznaje się, że dane zostały zgromadzone przez administratora danych.
5. Ustalenie, że w systemie inteligentnego opomiarowania/inteligentnej sieci dochodzi do przetwarzania danych osobowych, opiera się na tym, że generowane przez inteligentne liczniki dane są skojarzone w większości przypadków z niepowtarzalnymi

identyfikatorami, takimi jak numer identyfikacyjny licznika. W przypadku indywidualnych odbiorców energii identyfikator ten jest nierozdzielnie powiązany z osobą, na którą wystawiany jest rachunek. Innymi słowy, urządzenie to umożliwia wskazanie konkretnej osoby spośród innych konsumentów.

Administratorzy danych projektując sieci inteligentne do przetwarzania danych powinni ponadto uwzględniać zalecenia Grupy roboczej ds. ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych, zwanej dalej Grupą Roboczą, która powołana została na mocy art. 29 Dyrektywy 95/46/WE w celu między innymi wydawania zaleceń we wszystkich sprawach dotyczących ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych we Wspólnocie. W zakresie dotyczącym sieci inteligentnych, w części dotyczącej inteligentnego opomiarowania ww. Grupa Robocza wypowiedziała się w opinii 12/2011 na temat inteligentnego pomiaru zużycia (smart metering) przyjętej w dniu 4 kwietnia 2011 r.

W opinii tej, której treść dostępna jest pod adresem: (http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2011/wp183_pl.pdf), Grupa Robocza stwierdza między innymi, że:

1. Funkcjonowanie inteligentnych liczników - a co za tym idzie, dalszy rozwój inteligentnych sieci i urządzeń - oznacza przetwarzanie danych osobowych zgodnie z definicją zawartą w art. 2 dyrektywy 95/46/WE i interpretacją Grupy Roboczej zawartą w opinii 4/2007. Ponadto, z uwagi na wzrost ilości przetwarzanych danych osobowych, możliwość zdalnego zarządzania łącznością i prawdopodobieństwo tworzenia profili energetycznych w oparciu o szczegółowe odczyty licznika zachodzi konieczność odpowiedniego uwzględnienia prawa osób fizycznych do prywatności.
2. Programy wdrażania smart grid niosą szeroko zakrojone i znaczące korzyści, ale wiążą się one z przetwarzaniem rosnącej ilości danych osobowych na bezprecedensową w tej branży skalę oraz ułatwieniami dostępu do danych osobowych szerszemu kręgowi odbiorców niż ma to miejsce obecnie.
3. Dostawcom energii może przysługiwać prawo dostępu do informacji, jakie są im potrzebne do zarządzania klientami i wystawiania rachunków. Mogą również uzyskać dostęp do bardziej szczegółowych informacji (np. w celu udzielenia porad dotyczących możliwości zaoszczędzenia energii), ale jedynie za zgodą klienta. OSD uprawniony jest ponadto do gromadzenia szczegółowych informacji na temat zużycia energii przez klientów do celów zarządzania siecią fizyczną i jej utrzymania.

4. W wielu – jeśli nie we wszystkich – państwach członkowskich wciąż zachodzi potrzeba wyjaśnienia lub właściwego zdefiniowania ścisłych celów przetwarzania danych osobowych przechowywanych lub przekazywanych przez inteligentny licznik. W tym świetle Grupa Robocza zaleca określenie takich celów, zanim wysunięte zostanie twierdzenie o legalności przetwarzania. Grupa Robocza zauważa również, że każdy cel musi być sam w sobie legalny i że taki cel nie może służyć do usankcjonowania innego celu. W szczególności nie wolno ponownie przetwarzać danych osobowych do celów niezgodnych z celem, w jakim były pierwotnie gromadzone.
5. Technologie oparte na przetwarzaniu danych osobowych powinny być projektowane z domyślnymi ustawieniami prywatności zgodnie z wytycznymi zawartymi w opinii 168 Grupy. Wdrożenie inteligentnego pomiaru powinno odbywać się w oparciu o zabudowanie już na samym początku środków ochrony prywatności – nie tylko pod względem bezpieczeństwa, ale również pod względem maksymalnego zmniejszenia ilości przetwarzanych danych osobowych. Częstotliwość odczytu powinna być dostosowana do potrzeb wynikających z umowy. Jeśli klient posiada prostą umowę przewidującą taką samą stawkę za elektryczność w ciągu całego dnia, licznik będzie dokonywał jednego odczytu dziennie. Jeśli z kolei klient ma umowę przewidującą różne stawki w zależności od pory dnia, licznik będzie dokonywał dziesięciu różnych odczytów każdego dnia. Na najbardziej podstawowym poziomie koncepcja „prywatności z założenia” powinna zapewniać przesyłanie odczytów licznika wyłącznie z taką częstotliwością, jaka jest konieczna dla funkcjonowania systemu lub świadczenia usługi, na jaką zgodził się klient.

Zaleca się przeprowadzenie oceny wpływu wprowadzanego projektu na prywatność.
6. Specyfikacje techniczne sieci powinny również gwarantować, aby zgromadzone dane pozostały w obrębie sieci domowej, chyba że ich przesłanie w inne miejsce byłoby konieczne lub osoba, której dane dotyczą, wyraziłaby na to zgodę. Ponadto, system powinien być zaprojektowany w taki sposób, by nawet w przypadku przesłania danych osobowych zapewnić odsianie lub usunięcie elementów danych, które nie są konieczne do celu, w jakim dane zostały przesłane. Ogólnym celem powinno być zapewnienie przetwarzania i przesyłania jak najmniejszej ilości danych.
7. Dyrektywa o ochronie danych zabrania przetwarzania danych osobowych w zakresie wykraczającym poza cele, dla których dane są przetwarzane. Jest rzeczą oczywistą, że szczegółowy obraz uzyskiwany przez inteligentne liczniki, które informują dostawców o sposobie użytkowania energii, może pozwolić na wskazywanie podejrzanych, a w

niektórych przypadkach niezgodnych z prawem działań. Grupa Robocza przypomina branży, że istnienie takiej możliwości nie sankcjonuje automatycznie szeroko zakrojonego przetwarzania danych w tym celu. Należy w szczególności zauważyć, że dane osobowe dotyczące domniemanego popełnienia przestępstwa zaliczają się do kategorii danych sensytywnych, których administratorowi danych nie wolno przetwarzać, chyba że zastosowanie ma art. 8 ust. 5 dyrektywy.

GENERADNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH OSOBOWYCH
Wojciech R. Wiewiórowski

DYREKTOR
DEPARTAMENTU INFORMATYKI
A. Kaczmarek
Andrzej Kaczmarek